

Громадська наукова організація
«Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління»

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

*(Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 14(28) 2023

Київ – 2023

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

**Public scientific Organization
«Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration»**

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

*(Series « Management and administration», Series «Law», Series «Economics»,
Series «Psychology», Series «Pedagogy»)*

Issue № 14(28) 2023

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Kyiv – 2023

ISSN 2786-5274 Print

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28))

«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2023. № 14(28) 2023. С. 1324.

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 06.12.2023, № 3/12-23)

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.

Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89 журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 768 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальностей 073 - менеджмент, 076 - підприємництво та торгівля, 015 - професійна освіта

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.08.2023 № 1035 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальності 053 - психологія

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Генерального штабу Збройних Сил України, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Абуселідзе Георгій - завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Паланиця М.М. <i>ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ І БІЗНЕСУ В РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ НІМЕЧЧИНИ: АНАЛІЗ ПРАКТИК</i>	166
Пастух І.Д., Кришевич О.В., Пендюра М.М. <i>ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ У МІЖНАРОДНОМУ ВИМІРІ</i>	179
Петькун С.М. <i>ГАЛУЗЕВІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ: ЦИФРОВИЙ РОЗРИВ</i>	190
Прокопчук І.І. <i>ОБРАЗ ІДЕАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА В МАСОВІЙ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ</i>	203
Сіденко Ю.Л., Бищенко Г.М. <i>ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ</i>	214
Струбицький Р.П., Марголич Р.І. <i>ЕФЕКТИВНІ ПІДХОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО УРЯДОВІ ІНІЦІАТИВИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ НА ПРИКЛАДІ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ</i>	230
Ткачова Н.М., Кременецька М.Л. <i>ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ</i>	247
Томах В.В., Самойленко В.В. <i>РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ</i>	258
Чечель А.О., Зелінська М.І. <i>ПРАВОВИЙ КОНТЕКСТ, ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ТА СТИМУЛИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМЦТВА У КРАЇНАХ ЄВРОПИ</i>	270
Лопатін Д.А., Самофалова Т.О. <i>МОЛОДІЖНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ПОТЕНЦІАЛ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ</i>	286
Присяжнюк Б.М. <i>ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	299

СЕРІЯ «Право»

Берч В.В. <i>ІНСТИТУТ ОКРЕМОЇ ДУМКИ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ ЯК КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН</i>	305
Виноградова А.І. <i>ПРЕДСТАВНИЦТВО ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПИТАННЯ СУЧАСНОГО ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ</i>	313
Владикін О.Н. <i>ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕМПОРАЛЬНИХ ОЦІНОЧНИХ ПОНЯТЬ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН</i>	327

УДК 657:65.012.12

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-258-269](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-258-269)

Томах Вікторія Володимирівна кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, логістики та інновацій, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, просп. Науки, 9-А, м. Харків, 61166, тел.: (068) 312-18-89, <https://orcid.org/0000-0002-0445-6019>

Самойленко Вікторія Вікторівна кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, логістики та інновацій, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, просп. Науки, 9-А, м. Харків, 61166, тел.: (067) 709-53-77, <https://orcid.org/0000-0002-4702-7193>

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Розвиток виробничо-господарських процесів забезпечується певним підґрунтям, формування якого відбувається завдяки вивченню поточного стану діяльності та аналізу основних показників, що відображають результативність бізнес процесів. Власне, у загальній бізнес-практиці прийнято використовувати сукупність методів і прийомів економічного аналізу як основи для узагальнення перспектив розвитку компанії та відображення поточного стану ефективності роботи господарюючого суб'єкта. З огляду на вагоме значення економічного аналізу в контексті відображення стану підприємства, його стійкості і здатності протистояти негативному впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, його роль лише зростає у сучасних умовах невизначеності, а це зумовлює підтримку зацікавленості науковців у дослідження окресленої проблематики.

Наукова стаття являє собою дослідження ролі економічного аналізу як сукупності теоретико-практичних інструментів, які в умовах невизначеності можуть бути використані не лише для відображення поточного стану розвитку господарюючого суб'єкта, а і для формування стратегії зростання ефективності і результатів його роботи.

Дослідження проблематики здійснювалось завдяки застосуванню методів порівняння, абстракції, аналізу та узагальнення.

Наукова стаття містить детермінування сутності економічного аналізу, основних принципів його реалізації і фаз, а також ролі в контексті пошуку слабких місць у господарських процесах, усунення дисбалансів і налагодження ефективної роботи підприємства. Було підтверджено, що дані, отримані в ході економічного аналізу, можуть бути використані для оперативного корегування діяльності підприємства; на основі такого

твердження можна казати про існування безпосереднього впливу економічного аналізу на ефективність бізнес-процесів. Було доведено, що аналітична робота є частиною забезпечення функціонування бізнесу, а результати економічного аналізу важливо враховувати при формуванні стратегії розвитку та пошуку шляхів зростання ефективності окремих напрямів діяльності господарюючого суб'єкта.

Ключові слова: економічний аналіз, показники діяльності, ефективність, підприємництво, господарська діяльність, розвиток, управлінські рішення, аналітична робота.

Tomakh Viktoriia Volodymyrivna PhD in Economic Sciences, Associate Professors Department of Management, Logistics and Innovations, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Nauky Ave., 9-A, Kharkiv, 61166, tel.: (068) 312-18-89, <https://orcid.org/0000-0002-0445-6019>

Samoilenko Viktoriia Viktorivna PhD in Economic Sciences, Associate Professors Department of Management, Logistics and Innovations, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Nauky Ave., 9-A, Kharkiv, 61166, tel.: (067) 709-53-77, <https://orcid.org/0000-0002-4702-7193>

THE ROLE OF ECONOMIC ANALYSIS IN IMPROVING THE EFFICIENCY OF ENTERPRISES

Abstract. The development of production and economic processes is provided by a certain basis, which is formed by studying the current state of activity and analysing the main indicators reflecting the effectiveness of business processes. In fact, in general business practice, it is customary to use a set of methods and techniques of economic analysis as a basis for summarising the company's development prospects and reflecting the current state of the business entity's performance. Given the significant importance of economic analysis in the context of reflecting the state of an enterprise, its sustainability and ability to withstand the negative impact of external and internal factors, its role is only growing in the current environment of uncertainty, and this leads to the support of scholars' interest in researching this issue.

This article is a study of the role of economic analysis as a set of theoretical and practical tools that, under conditions of uncertainty, can be used not only to reflect the current state of development of a business entity, but also to formulate a strategy for increasing the company's performance and efficiency.

The study of the issue was carried out using the methods of comparison, abstraction, analysis and generalisation.

The scientific article contains determination of the essence of economic analysis, basic principles of its implementation and phases, as well as its role in the

context of finding weaknesses in economic processes, eliminating imbalances and establishing efficient operation of an enterprise. It was confirmed that the data obtained in the course of economic analysis can be used to promptly adjust the activities of an enterprise; on the basis of this statement, it is possible to say that there is a direct impact of economic analysis on the efficiency of business processes. It was proved that analytical work is part of ensuring the functioning of the business, and the results of economic analysis should be taken into account when formulating a development strategy and finding ways to increase the efficiency of certain areas of the business entity's activities.

Keywords: economic analysis, performance indicators, efficiency, entrepreneurship, economic activity, development, management decisions, analytical work.

Постановка проблеми. Сучасні умови невизначеності вимагають від підприємців високої концентрації на поточних процесах господарюючого суб'єкта. Значна увага під час прийняття та реалізації управлінських рішень має бути приділена стратегії діяльності та перспективам розвитку, зокрема врахуванню актуальних змін у економічних процесах держави, трансформаціям бізнес-сектору, реальним та потенційним ризиків, впливу з боку світового економічного співтовариства. Дієвим інструментом для реалізації даного завдання є економічний аналіз, який дозволяє відтворити у вигляді відповідних показників ефективність організації виробничо-господарської, збутової, маркетингової, комерційної та інших напрямів діяльності підприємства в умовах перманентних змін і динамічних трансформацій.

Економічний аналіз є комплексним поняттям, що являє собою систему знань, які репрезентують взаємозв'язки між окремими економічними процесами, які виникають в ході господарської діяльності та під дією впливу об'єктивних економічних законів чи суб'єктивних факторів зовнішнього простору. Економічний аналіз, в контексті підвищення ефективності діяльності господарюючого суб'єкта, виступає інформаційним забезпеченням під час прийняття управлінських рішень, зміни стратегії діяльності чи оновлення тактики організації поточного функціонування підприємства. Результати аналітичної роботи дозволяють зробити акценти на проблемних аспектах роботи компанії або ж відобразити процеси, які є найбільш значущими у контексті створення прибутку. З огляду на результати економічного аналізу менеджери формують індивідуальну стратегію роботи підприємства, побудовану виключно на основі врахування специфіки роботи конкретного господарюючого суб'єкта, його результатів, сильних та слабких сторін, можливостей. Власне тому, економічний аналіз є потужним інструментом для виконання двох завдань:

по-перше, для вивчення динаміки розвитку підприємства, минулих досягнень чи втрат;

по-друге, для формування на основі попереднього досвіду стратегії майбутньої діяльності та зростання ефективності господарських процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значення економічного аналізу в контексті управління та підвищення ефективності підприємницької діяльності вивчають А. Ткаченко, Т. Пожуєва [1], В. Козлова [2], О. Ястремська [3], В. Дерій, Л. Кіндрацька, Є. Мних [4], О. Олійник, В. Мец, А. Павленко, М. Чумаченко, І. Лазаришина [5], Н. Тарасенко, І. Парасій-Вергуненко та ін. Так, на думку О. Ястремської, підвищення ефективності діяльності підприємства досягається на основі раціонального поєднання різних підходів управління розвитком, зокрема із врахуванням процесного, системного, ситуаційного, цільового та синергетичного [1]. Економічний аналіз виступає аналітичною основою, інформаційною базою, що забезпечує кожен із елементів загальної системи управління. В. Козлова досліджує роль економічної діагностики, а також практику її використання для виявлення причин розбіжностей або пошуку факторів прискорення інноваційних перетворень на сучасних підприємствах [2]. А. Ткаченко та Т. Пожуєва вивчають роль економічної діагностики в процесах прийняття управлінських рішень. Науковцями доведено, що саме діагностика дозволяє забезпечити гармонізацію інформативних джерел для прийняття обґрунтованих стратегічних і тактичних управлінських рішень, сприяють стабілізації та підтримці ефективності господарської діяльності [3]. Є. Мних визначає економічний аналіз як основу для забезпечення планування, обліку і контролю на підприємстві, ефективність кожного з яких окремо визначає загальний результат господарської діяльності [4]. На думку І. Лазаришиної, актуалізація ролі економічного аналізу в умовах глобальних дисбалансів триває і пов'язана із рівнем загрози некерованості економічними процесами, посиленням ролі недержавних інститутів, недостатнім рівнем інституційних впливів на економічні суб'єкти [5].

Багато науковців сучасності вивчають економічний аналіз як частину, що забезпечує процес формування інноваційно орієнтованих управлінських рішень і підтримує вектор інноваційного розвитку господарюючого суб'єкта. Зокрема І. Кривов'язюк досліджує роль системно-аналітичного аналізу як основи економічної моделі забезпечення досконалості бізнесу [6]; О. Присяжнюк та С. Безименний досліджують особливості формування стратегії розвитку на основі врахування фундаментальних принципів формування інноваційних управлінських рішень. Автором доведено важливість аналітичної складової у розвитку виробничо-господарської і комерційної діяльності, зокрема формування управлінських рішень, на думку дослідника, має спиратись на інформацію щодо трендів розвитку економіки, проблем реалізації аналогічних проєктів, способів їх вирішення, яку можна отримати в результаті економічного аналізу [7].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Як бачимо, праці вище зазначених науковців у різній мірі відображають роль економічного аналізу загалом, його значення в контексті розвитку діяльності підприємств, формування підґрунтя для інноваційного розвитку, зокрема. Проте, в умовах сьогодення, бізнес-простір функціонує у безпрецедентно складних обставинах, а це актуалізує роль економічного аналізу. Умови пост-пандемії, глобальних конфліктів і активізації воєнних подій зумовлюють виникнення нових форм і груп ризиків. Глобальна невизначеність вимагає пильної уваги підприємців до планування, пошуку шляхів зниження негативного впливу різного походження факторів на роботу компаній задля попередження масового скорочення прибутковості господарської діяльності та стимулювання ефективності підприємництва.

Мета – дослідження ролі економічного аналізу як сукупності теоретико-практичних інструментів, які в умовах невизначеності можуть бути використані не лише для відображення поточного стану розвитку господарюючого суб'єкта, а і для формування стратегії зростання ефективності і результатів його роботи.

Виклад основного матеріалу. Організація господарської діяльності являє собою складний процес, в межах якого відбувається узгодження різних напрямів роботи, зокрема виробництва, комерції, просування продукції і послуг, стратегії взаємодії із споживачами, інвесторами, кредиторами або іншими зацікавленими сторонами. Кожен із перелічених векторів роботи організовується відповідно до обраної компанією стратегії діяльності, а також вимагає певного аналітичного підґрунтя, на основі якого буде можливо не лише оцінити раціональність налагодження процесів, а і сформулювати подальшу стратегію діяльності, яка буде спрямована на максимізацію ефективності господарських процесів. Таким підґрунтям є сукупність аналітичної інформації; отримати її можна в результаті перманентного проведення економічного аналізу діяльності, зокрема показників і результатів роботи компанії.

В контексті нашого дослідження під економічним аналізом ми розуміємо сукупність аналітичних даних про діяльність компанії, яка формує інформаційну основу для прийняття майбутніх управлінських рішень з метою оптимізації процесів і налагодження високого рівня їх ефективності. На думку Є. Мних, економічний аналіз являє собою «систему спеціальних знань, пов'язаних із дослідженням економічних процесів і явищ у їх взаємозв'язку, що складаються під впливом об'єктивних і суб'єктивних факторів бізнес-середовища» [4]. Як зазначає М. Чумаченко «економічний аналіз – це комплексне глибоке вивчення роботи підприємств, їх підрозділів та інших господарських формувань для об'єктивної оцінки її результатів і виявлення можливостей підвищення ефективності господарювання» [8].

На основі поглядів науковців можна стверджувати, що економічний аналіз – це процес вивчення окремих напрямів діяльності господарюючого суб'єкта, дослідження стану і динаміки якісних, кількісних, інтегральних показників, пошук причинно-наслідкових зв'язків між процесами, діями і явищами з метою отримання об'єктивної оцінки результатів роботи підприємства; його роль зводиться до створення потужного науково-обґрунтованого інформаційного і аналітичного забезпечення, особливо важливого для прийняття раціональних управлінських рішень, які, в свою чергу, прямо впливають на ефективність діяльності господарюючого суб'єкта.

Враховуючи той факт, що економічний аналіз є елементом управління господарською діяльністю, рівноцінним із процесами планування, обліку і контролю, регулювання, а також мотивації, його роль зводиться до оцінки роботи і стану підприємства, визначення ступеня ефективності налагодження процесів, пошуку резервів, а також обґрунтування управлінських рішень. В умовах динамічних трансформацій і високої ролі якості організації ринкових відносин, важливим елементом економічного аналізу є дотримання принципів його здійснення. Кожен із принципів забезпечує максимальну скерованість аналітичної роботи на створення якісного базису для подальшого формування управлінських рішень. Власне, серед науковців сучасності визначено, що основними методологічними принципами для здійснення якісного економічного аналізу, результати якого можливо буде використати для формування раціональних управлінських рішень і максимізації ефективності роботи підприємства, є такі:

– системність аналізу, роль якого стрімко зросла під впливом необхідності узгодження коротко-, середньо- та довгострокових цілей стратегічного управління [9]. Даний принцип передбачає, що в межах економічного аналізу господарюючий суб'єкт буде детермінований як складна динамічна система, функціонування якої залежить від узгодженості різних елементів такої системи; при чому, взаємоузгодженими мають бути дії, процеси і явища не лише в межах самої системи, а і в контексті її взаємодії із зовнішнім економічним середовищем. Даний принцип акцентує увагу на тому, що будь-яка зміна може спричинити трансформацію усієї системи та її функціонально-структурної будови, що вимагає врахування усіх вагомих факторів впливу та ухилення від аналізу непов'язаних із досягненням визначеної мети чинників та показників.

Принцип системності є інтегральним, адже для того, щоб він був дотриманий необхідно чітко сформулювати і дотримуватись кінцевої мети і цілей економічного аналізу, враховувати взаємопов'язаність окремих частин аналізу, їх єдність та ієрархічні зв'язки. Цей принцип акцентує увагу на тому, що економічний аналіз, результати якого використовуються для управління ефективністю господарських процесів, передбачає роботу із інтегральними показниками, які виміряють ступінь взаємозалежності і підпорядкованості

окремих процесів чи явищ, а не лише фактичне їх вимірювання, яке зазвичай відображають у натуральних показниках. Коректно відображені інтегральні показники дозволяють визначити сильні та слабкі сторони в організації господарських процесів, знайти шляхи їх перебудови з метою зміни ефективності роботи підприємства загалом. Використання натуральних показників не дозволить реалізувати таке завдання, адже вони лише вимірюють окремі властивості господарських процесів та здійснюють їх оцінку.

– комплексність аналізу, який є найбільш тісно пов'язаний із принципом системності, але його сутність є більш вузькою. Даний принцип передбачає дослідження причинно-наслідкових зв'язків між явищами і процесами, комплексне оцінювання вхідної інформації, яка містить кількісні і якісні дані про дії, процеси, явища, а також відображення їх зміни у просторовій і часовій системі. Комплексність досягається через всебічність і всеохопність аналізу;

– соціально-екологічний підхід до аналізу, який доповнює принцип комплексності і акцентує увагу на тому, що аналіз є повним, а відображення причинно-наслідкових зв'язків – коректним лише в тому випадку, коли аналітиком враховано усі соціальні і екологічні чинники зовнішнього чи внутрішнього походження. Недооцінювання ролі певного із сукупності соціальних чи екологічних факторів в ході економічного аналізу призводить до отримання помилкових аналітичних висновків і обмеження кола альтернатив у процесі прийняття управлінських рішень або навіть скорочення ефективності діяльності підприємства, що є протилежною до бажаної ціллю.

Принцип соціально-екологічного підходу до аналізу акцентує увагу на тому, що людина з її потребами, інтересами є домінантою у взаємодії факторів: природа-економіка-суспільство [10];

– релевантність, об'єктивність і актуальність аналізу, який передбачає, що отримана інформація буде коректною, повною, точною, правдивою і релевантною – тобто такою, на основі якої можливим буде сформулювати і прийняти оптимальні управлінські рішення, а також обирати найбільш ефективні із сукупності альтернативних;

– суттєвість аналізу, який безпосередньо пов'язаний із принципом релевантності і передбачає, що для прийняття управлінського рішення уся сукупність інформації, що отримана в результаті економічного аналізу, не є необхідною. Стратегія управління ефективністю процесів формується лише на основі значущих даних і показників, які мають реальний прямий і тісний зв'язок із результатами діяльності підприємства;

– науковий підхід, який вимагає використання наукового теоретико-методологічного базису при реалізації аналітичної роботи, розрахунків, аналізі значень показників тощо [9];

– адаптивність і оперативність – принципи, які наголошують на необхідності пристосування аналітичної роботи до плинності і волатильності процесів, врахування швидкозмінних умов, чинників, які виникають у господарській діяльності підприємства, у його відносинах із зовнішнім середовищем [9]. Економічний аналіз необхідно реалізовувати на основі гнучких методик, які дозволять охопити найбільш можливу кількість причинно-наслідкових зв'язків і убезпечать аналітика від неврахування важливих факторів;

– узгодженість, який передбачає, що аналіз має відповідати двом критеріям: по-перше, результат аналітичної роботи буде ефективним лише за умови узгодженості усіх принципів його проведення, дотримання кожного із них у комплексі, а, по-друге, висновки, отримані в ході аналізу, мають бути взаємопов'язаними із даними інших підсистем, що забезпечують функціонування господарюючого суб'єкта, зокрема висновками і показниками підсистем бухгалтерського обліку, контролю, організації, планування, регулювання системи управління в цілому [9];

– випереджуваче відображення, який є специфічним та притаманним виключно для економічного аналізу. Результати, які отримують в ході аналітичної роботи, першочергово використовують з метою планування і прогнозування розвитку, трансформації явищ і процесів, визначення порогових значень, що не є характерним для інших елементів системи управління, наприклад, для обліку [9].

Відповідно до окреслених принципів, роль економічного аналізу у структурі управління ефективністю функціонування підприємства полягає у коректному і взаємоузгодженому представленні стану певних процесів, явищ і дій, а також змін у їх динаміці під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, вже реалізованих управлінських рішень чи прийнятих оновлень у стратегії розвитку діяльності. На основі всебічно представлення стану, наслідків, переваг і недоліків минулої практики управління діяльністю підприємства, які користувач отримує саме із результатів економічного аналізу, можна сформулювати майбутню стратегію розвитку. Така стратегія вже буде побудована на основі минулої практики із відповідними успіхами чи невдачами в управлінні, враховуватиме сукупність інструментів підвищення ефективності діяльності, дієвість яких буде підтверджена відповідними показниками. Важливою умовою дієвості економічного аналізу і діагностики є їх перманентність; функціонування підприємства є безперервним і тому лише постійне вивчення діяльності дозволить виокремити певні тренди в роботі і відшукати сталі причинно-наслідкові зв'язки між окремими явищами і процесами, що дозволить зрозуміти як певне управлінське рішення може вплинути на ефективність.

Роль економічного аналізу стає більш значущою якщо він всеосяжний і реалізований із дотриманням окремих етапів – фаз реалізації. Основними фазами економічного аналізу є наступні чотири (Рис. 1). На наш погляд,

четвертий етап є найважливішим, реалізація перших трьох кроків втрачаю свою цінність, якщо результати економічного аналізу не були застосовані у практиці управління.

Рис. 1. Фази реалізації економічного аналізу та способи їх здійснення
Джерело: складено автором за даними [11-13].

В ході економічного аналізу фахівці-аналітики отримують сукупність даних, які у сукупності складають загальну оцінку діяльності господарюючого суб'єкта і роблять акцент на аспектах, показниках, процесах чи явищах оптимізація яких дозволить підвищити ефективність діяльності у загальному.

Таким чином, результати економічного аналізу можуть бути використані з метою забезпечення наступних процесів:

- проведення інтегральної оцінки актуального рівня ефективності роботи підприємства і раціональності окремих господарських процесів;
- ідентифікація рівня конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта відповідно до визначеного рівня ефективності процесів, окреслення ступеня життєздатності та сталості розвитку;
- формування збалансованої системи кількісних, якісних, інтегральних показників для оперативного відображення стану діяльності підприємства;
- формування сукупності альтернативних управлінських рішень на основі такої системи показників;

- формування стратегія розвитку підприємства чи модернізації, управління ефективністю процесів;
- розробка тактика дій на найближчий звітний період;
- визначення кола оперативних кроків, необхідних до термінового здійснення задля завчасного реагування на фактори, які першопочатково не були враховані у стратегії.

Висновки. В ході дослідження було детерміновано, що економічний аналіз у структурі управління ефективністю роботи підприємства – це комплекс дій, спрямованих на вивчення окремих напрямів діяльності господарюючого суб'єкта, дослідження стану і динаміки якісних, кількісних, інтегральних показників, пошук причинно-наслідкових зв'язків між процесами, діями і явищами з метою отримання об'єктивної оцінки результатів роботи підприємства; його роль зводиться до створення потужного науково-обґрунтованого інформаційного і аналітичного забезпечення, особливо важливого для прийняття раціональних управлінських рішень, які, в свою чергу, прямо впливають на ефективність діяльності господарюючого суб'єкта

Результативність економічного аналізу та, відповідно, цінність його висновків, залежить від ступеня дотримання фахівцем-аналітиком основних принципів проведення такого аналізу, а саме системності, комплексності, слідування соціально-екологічному підходу, релевантності, суттєвості, дотримання наукового підходу, адаптивності, узгодженості, випереджуючому відображенню тощо.

Результати дослідження засвідчують, що роль економічного аналізу полягає у можливості використання його результатів для пошуку найбільш оптимальних векторів подальшого розвитку господарюючого суб'єкта на основі минулого досвіду. Висновки аналітичної роботи відображають результативність минулих управлінських рішень, що дозволяє об'єктивно оцінити рівень їх раціональності і обрати майбутню тактику дій, яка сприятиме підвищенню ефективності процесів, адже вже буде враховувати минулі невдачі в управлінні.

Література:

1. Ястремська О. М., Ястремська О. О. Управління розвитком підприємств: уточнення теоретичних положень. *Проблеми економіки*. 2020. №1. С. 214–226. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-214-226>
2. Козлова В. Економічна діагностика в системі інформаційного забезпечення прийняття управлінського рішення. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. №6. Т. 2. С. 196–201. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-33](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-33)
3. Ткаченко А. М., Пожугева Т. О. Діагностика як інструмент розробки стратегії розвитку бізнесу. *Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ*. 2020. № 2(12). С. 95–103.
4. Мних Є. В. Сучасний економічний аналіз: питання методології та організації. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2006. №1. С. 55–61.

5. Лазаришина І. Д. Значення аналітичної інформації у подоланні дисбалансів економічного розвитку. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матеріали Міжнар. круглого столу (28 трав. 2021 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2021. Т. 1. С. 90–91.

6. Кривов'язюк І. Управлінські інновації в системі рішень сучасного бізнесу. *Економічний форум*. 2022. № 1(1). С. 127–134. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-1-16>

7. Присяжнюк О., Безименний С. Інноваційні рішення в управлінні інвестиційними проєктами. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-19>

8. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 556 с.

9. Лазаришина І. Д. Принципи економічного аналізу як інструмент забезпечення його якості. *Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (11-12 травня 2017 р.). Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. С. 96–98.

10. Основи економічного аналізу: навч.-метод. посібник / В. М. Микитюк, Т. М. Паламарчук, О. П. Русак та ін.; за ред. В. М. Микитюка. Житомир: Рута, 2018. 440 с.

11. Ізмайлов Я. О. Розвиток методології економічного аналізу господарської діяльності підприємств у постіндустріальній економіці. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 164–174.

12. Орловська Ю. В., Мащенко С. О. Трансформація методів економічних досліджень у постіндустріальну епоху. *Економічний простір*. 2021. № 173. С. 88–92. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/173-16>

13. Єлець О.П., Беленцова В.В. Методи економічного аналізу. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. №3. С. 53–60.

References:

1. Jastrems'ka, O. M. & Jastrems'ka, O. O. (2020). Upravlinnja rozvytkom pidpryjemstv: utochnennja teoretychnyh polozhen' [Enterprise development management: clarification of theoretical provisions]. *Problemy ekonomiky – Economic issues*, 1, 214–226. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-214-226> [in Ukrainian].

2. Kozlova, V. (2022). Ekonomichna diagnostyka v systemi informacijnogo zabezpechennja pryjnattja upravlins'kogo rishennja [Economic diagnostics in the system of information support of management decision-making]. *Visnyk Hmel'nyts'kogo nacional'nogo universytetu. Serija: Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytsky National University. Series: Economic Sciences*, 6, 2, 196–201. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-33](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-33) [in Ukrainian].

3. Tkachenko, A. M. & Pozhuieva, T. O. (2020). Diagnostyka jak instrument rozrobky strategii' rozvytku biznesu [Diagnostics as a tool for developing a business development strategy]. *Ekonomichniy visnyk DVNZ UDKhTU – Economic Bulletin of the SHEI USUCT*, 2(12), 95–103 [in Ukrainian].

4. Mnyh, Je. V. (2006). Suchasnyj ekonomichnyj analiz: pytannja metodologii' ta organizacii' [Modern economic analysis: issues of methodology and organization]. *Buhgalters'kyj oblik ta audyt – Accounting and audit*, 1, 55–61 [in Ukrainian].

5. Lazaryshyna, I. D. (2021). Znachennja analitychnoi' informacii' u podolanni dysbalansiv ekonomichnogo rozvytku [The importance of analytical information in overcoming imbalances in economic development]. *Proceedings from TAACCSEC '21: materialy Mizhnarodnogo kruglogo stolu "Transformacija buhgalters'kogo obliku, analizu ta kontrolju v umovah social'no-ekonomichnyh vyklykiv" – Materials of the International round table "Transformation of accounting, analysis and control in the context of socio-economic challenges"* (pp. 90–91). Ternopil: ZUNU [in Ukrainian].